

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

*ДО 10-РІЧЧЯ
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ*

УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА:

***минуле, сучасне,
шляхи розвитку***

Збірник наукових праць

*Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету*

Випуск 14

Засновано у 2000 році

Рівне – 2008

ББК 63.3(4Укр)-7
У45
УДК 94(477)

Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного університету. Вип.14. – Рівне: РДГУ, 2008. – 193 с.

У збірнику вміщено статті науковців вищих навчальних закладів, присвячені розгляду історико-мистецької проблематики переважно західноукраїнських теренів. Певна частина матеріалу висвітлює різнобічні грані теоретико-методологічних проблем українського мистецтва. Окремий розділ складають повідомлення та рецензії.

Для науковців, студентів, аспірантів та усіх тих, хто цікавиться вітчизняною історико-мистецькою спадщиною.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Виткалов В.Г.** – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри культурології Рівненського державного гуманітарного університету

Баканурський А.Г.	– доктор мистецтвознавства, професор (Одеса)
Бондарчук Я.В.	– кандидат мистецтвознавства, доцент (Острог)
Горпенко В.Г.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Захарчук-Чугай Р.В.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Іваницький А.І.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Кияновська Л.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Львів)
Овсійчук В.А.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Постоловський Р.М.	– кандидат історичних наук, професор (Рівне)
Граб О.В.	– кандидат мистецтвознавства, доцент (Рівне)
Ричков П.А.	– доктор архітектури, професор (Рівне)
Станішевський Ю.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Суприн-Яремко Н.О.	– доктор мистецтвознавства, професор (Рівне)
Троян С.С.	– доктор історичних наук, професор (Рівне)
Федорук О.К.	– доктор мистецтвознавства, професор (Київ)
Стоколос Н.Г.	– доктор історичних наук, професор (Рівне)
Жилюк С.І.	– доктор історичних наук, професор (Рівне)

Упорядник тому: проф. **Виткалов В.Г.**

Рецензент: **Афанасьєв Ю.Л.** – доктор філософських наук, професор, зав кафедрою мистецтвознавства та експертної діяльності ДАКККіМ

Друкується за рішенням вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 28 листопада 2008 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

Збірник зареєстрований Президією ВАК України як фахове видання з проблем мистецтвознавства (постанова № 2409/2 від 9.02.2000 р.).

ISBN 978–966–8424–76–2

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2008

землиста (матова або запилена), раковиста. По структурі поверхні розрізняють як зернисту, волокнисту, шарувату; по характеру блиску – металевий блиск, скляний, жирний, перламутровий, шовковистий”. Див.: Бурлюк Д. Фактура // Пощечина общественному вкусу. – Спб., 1912 // Русский футуризм: Теория. Практика. Критика. Воспоминания / Сост. В.Н. Терехина, А.П. Зименков. – М.: Наследие, 2000. – 480 с.

14. Анатолий Петрицкий: Портреты сучасників: Альбом / Авт.-упоряд. В.В. Рубан. – К.: Мистецтво, 1991. – 128 с.

15. Горбачов Д. Не для грошей народжений, або логіка краси // Хроніка 2000. – К., 1992. – С. 132-139.

16. Там само.

17. Горбачов Д. Не для грошей народжений, або логіка краси // Хроніка 2000. – К., 1992. – С. 132-139.

18. Важливу роль у процесі формування емоційно-естетичної орієнтації художника відігравали літературні уподобання – твори Станіслава Пшибишевського з його мотивом теорії „оголеної душі”. Такий мотив відчувається не лише у портретах, а й досить часто зустрічатиметься у листах та щоденниках О.Богомазова.

19. Гессе Г. Игра в биссер / Пер. с нем. – М.: Олимп; Астрель; АСТ, 2000. – 688 с.

20. Малевич К. Письма к А.Бенуа. – Цит. за: Дьяконович Л.Ф. Идеальные противоречия в эстетике русской живописи конца XIX – начала XX века. – Пермь, 1966. – 318 с.

Резюме

У статті здійснено спробу аналізу особливостей реалізації творчих устремлінь українських художників у сфері портретного живопису. Предметом аналізу є творчість А.Петрицького, А. Богомазова, А.Екстер, К.Васильєвої. Звернуто особливу увагу на творчі установки художників у контексті художнього сприйняття К.Малевича та Д. Бурлюка.

Summary

In the article the features of realization of creative aspirations of the Ukrainian artists are analysed in the field of portraiture. The article of analysis is creation And. Petrickogo, And. Bogomazova, And, Ekster, to To. Vasil'evoy. Paid a regard to creative options artists in the context of artistic perception to To. Malevich, D. Burluk.

УДК [111.852:398]:7(477)

О.В. Граб

ЕСТЕТИЧНЕ ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ФОЛЬКЛОРНИХ ДЖЕРЕЛ В ОБРАЗОТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ГАЛИЧИНИ КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Мистецька спадщина, творчі надбання, перебіг культуротворчого процесу Галичини, як і інших західноукраїнських теренів зазначеного періоду, сьогодні викликають неабиякий науковий інтерес. Адже злам ХІХ-ХХ століть, і особливо перша третина минулого століття, є добою, що відзначилася міжетнічними протистояннями, суспільно-політичного боротьбою за українські землі між сусідніми країнами.

Значна кількість досліджень у наш час вже дійшла до рук читача; чимало важливих фактів історико-культурного змісту фахово розтлумачені, документально підтверджені, переконливо прокоментовані. Зокрема актуально висвітлюють суспільно-політичні умови життя Галичини наприкінці ХІХ – першій третині ХХ століття дослідники О.Баган [1], Ю.Бадзьо [2], Ю.Бойко [3], В.Виткалов [5], Я.Грицак [11; 12], Т.Гунчак [18], І.Дзюба [19; 20], С.Жижко [22], О.Забужко [23], Г.Касьянов [32], Б.Кравченко [36], М.Кугутяк [37], М.Попович [44], Ю.Сливка [46], О.Сухий

[49], В.Чоповський [52], М.Швагуляк [53].

Розвиток різних видів мистецтва у краї висвітлювали Ю.Булка [4], М.Голубець [6; 7; 8], М.Гордійчук [9], Я.Грицьковян [13], Т.Гундорова [13-17], А.Жаборюк [21], М.Загайкевич [24; 25], А.Іваницький [26], М.Ільницький [27-31], Л.Кияновська [33; 34], Л.Корній [35], З.Лисько [38], П.Лобановський і Б.Говдя [39], О.Луцький [40], Є.Маланюк [41], С.Павлишин [42, 43], О.Ріпко [45], Р.Сов'як [47], Т.Старух [48], О.Ткачук [50], М.Черепанин [51], З.Штундер [54].

І хоча згадані автори охопили значну кількість матеріалу за визначеною темою, однак на початку третього тисячоліття виникла потреба диференційовано проаналізувати стан мистецького життя Галичини кінця XIX – першої третини XX століття, особливо виокремлюючи з творчої канви образотворчу спадщину. Адже її зразки ще не настільки ґрунтовно осмислені і у контексті стилю, і громадянсько-патріотичного змісту, і переосмислення фольклорних джерел.

Як відомо, відродження національної самосвідомості галицьких українців зазначеної вище доби пов'язане із багатьма факторами суспільно-політичного, культурно-освітнього характеру. Цей період позначений зростанням визвольних тенденцій, виходом політичної й національної свідомості з вузьких кіл інтелігенції та її поширенням на інші верстви населення.

Оскільки територія Галичини історично була представлена активною групою творців та популяризаторів національної культури, виборюваної у контексті складних суспільно-політичних змагань за державну незалежність, імпульси щодо вирішення важливих для українців духовних проблем виникали й у мистецькому середовищі. На тлі історичних, соціальних, психологічних змін у суспільстві творчі особистості намагалися через мистецтво, засобами художньої виразності висвітлювати реалії життя у новому їх баченні й розумінні.

Тому культурний розвиток краю репрезентував демократичну позицію митців, активні пошуки ними нових форм висвітлення соціокультурних тенденцій, використовуючи досвід попередньої доби, вітчизняні художні традиції, а також досягнення кращих зразків світової культурної спадщини. Культура як і раніше залишалася тією сферою, в межах якої відбувався розвиток національної свідомості населення. А процес піднесення ідеї державності, національної належності й самовизначення посів міцні позиції у духовному житті українців, ставши серцевиною їх творчої діяльності. Зазначені аспекти визвольних змагань впливали не тільки на характер формотворчості у культурі, а в першу чергу – на змістовне навантаження художніх творів, в яких авторами висвітлювалися болісні роздуми про майбутнє України, мотиви туги за історичною державністю, заклики до духовного оновлення суспільства тощо.

У пробудженні національної свідомості поряд із представниками літературних прошарків Галичини важливе місце посідають музиканти, драматурги, художники – продовжувачі досвіду такої роботи у досліджувану добу. Оскільки перші десятиріччя XX століття в усій Європі належали до найбільш бурхливих і неоднозначних у формуванні естетичних стандартів та ствердженні духовних цінностей, Галичина стала типовим прикладом синтезу різноманітних мистецьких напрямів і тенденцій у творчості. Адже еволюція художньої свідомості у цей час позначилася відмовою від прямої соціальної тенденційності, що обмежувала свободу індивідуального творчого самовиявлення в мистецтві.

Під впливом творчих шукань з'явилася значна кількість різноманітних мистецьких напрямів, шкіл, угруповань тощо. Розмаїття мистецького життя пов'язувалося із трансформаціями у світовідчутті „європейської” людини, зумовленими появою новітніх морально-етичних тенденцій, філософських концепцій, духовних звершень, обумовлених реаліями соціокультурного життя. Тому митці, які працювали переважно у реалістичній манері, своїм завданням почали вважати не тільки відтворення, а й творення нової соціальної реальності.

Збереження вітчизняних культурних традицій, вплив на пробудження національної свідомості відзначилися як домінуючі аспекти у діяльності галицьких художників, котрі як і літератори, музиканти, драматурги відчували духовні потреби українського населення в умовах політичної й культурної експансії з боку Австро-Угорщини й Польщі. Така діяльність митців у суспільному житті Галичини була значною і різнобічною, адже у своїй творчості вони не обмежувалися суто

критикою явищ повсякденного життя, історичною чи побутовою тематикою, а й порушували гострі філософські проблеми, що стосувалися світосприйняття, осмислення реалій і ставлення до них людини.

Покоління живописців, у переважній більшості випускників Віденської (К.Устиянович, Ю.Пігуляк, А.Кохановська, Ю.Панькевич), Мюнхенської (М.Івасюк, Я.Пстрак, М.Сосенко) та Краківської (Т.Копистинський, І.Труш, Й.Курилас, А.Манастирський, О.Новаківський) Академій мистецтв [21; 221], збагачуючи своїми творами скарбницю вітчизняного образотворчого мистецтва, підкреслили індивідуальне звучання кожного полотна, насиченого концентрацією драматичного хвилювання за суспільні обставини доби.

Факт їх навчання в європейських культурно-мистецьких закладах залишив важливий відбиток на подальших тенденціях розвитку галицького образотворчого мистецтва. Адже, „з одного боку, в ньому повільніше, зокрема на першому етапі, проходив процес переборення традицій академізму у порівнянні з образотворчим мистецтвом Східної України, а, з другого – інтенсивнішим був вплив на західноукраїнських художників мистецтва модерну, позиції якого в європейських художніх академіях, особливо на зламі століть, були досить сильними. Вплив цей був настільки відчутний, що творчість окремих художників, зокрема І.Труша, О.Новаківського, М.Сосенка, О.Кульчицької та інших, сучасні дослідники небезпідставно розглядають у контексті ідейно-художніх принципів, характерних для представників так званої „львівської сецесії” [21; 222].

Однак цілком закономірною у художній творчості виявилася і народнопоетична спрямованість малярства кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. Свідченням цьому стала поява у сюжетній лінії картин з тематики минулого українців, що зумовила піднесення історичного жанру. Майстри пензля використовували символіку козацьких часів, історично стверджений світогляд народу, його звичаї й обрядовість. Таке занурення у традицію, пошуки доказів цілісності й збереження етносу через художні форми, дослідження духовно-ідейних основ суспільного розвитку тісно пов’язувалося із необхідністю національного й соціального відродження країни.

Тому завдяки художньому баченню соціокультурних проблем живопис ще на початку ХХ століття охопив питання суспільно-політичного життя, поступово набуваючи демократичного характеру. Власне саме присутність і поширення у середовищі галицьких митців демократичних поглядів на стан соціокультурного розвитку краю, їх принципове прагнення засобами образотворчого мистецтва змінити погляд й сприйняття суспільних обставин українським населенням Галичини, вплинули на процес демократизації художньої творчості та формування школи національного живопису.

Суттєвим є й те, що галицькі вихованці європейських художніх закладів (І.Труш, О.Новаківський, Й.Курилас, О.Кульчицька, Я.Пстрак), як і представники інших мистецьких кіл, усвідомлюючи складність соціокультурної ситуації доби, прагнули об’єднати творчі зусилля, щоб піднести рівень національної свідомості населення та посилити значення української культури загалом і образотворчого мистецтва, зокрема. Саме тому ще 1898 року з ініціативи І.Труша та Ю.Панькевича у Львові було засноване перше на західноукраїнських теренах професійне об’єднання Товариство для розвою (розвитку) руської штуки (мистецтва), що у 1905 році значно розширило межі своєї творчої діяльності і внаслідок реорганізації отримало назву Товариство прихильників літератури, науки і штуки [39; 159]. Загалом, як зазначають Б.Лобановський та П.Говдя, - І.Труш, будучи всебічно обдарованим художником, літератором, критиком, культурним та громадським діячем демократичного напрямку, швидко став лідером мистецького руху на західноукраїнських теренах. А значний вплив на формування ідейно-художніх поглядів митця мало його спілкування і дружба з видатними діячами літератури й мистецтва – І.Франком, В.Стефаніком, Лесею Українкою, І.Нечуєм-Левицьким, М.Лисенком, П.Саксаганським, М.Мурашком [39; 158]. Це допомогло митцеві стати автором „серйозних досліджень творчості Шевченка-художника, рецензій на виставки українських митців у Києві та Львові, статей про російських митців” [39; 159].

Під впливом І.Франка розгорнулася й художньо-критична діяльність І.Труша, який у 1905

році разом із раніше згадуваним композитором С.Людкевичем почав видавати „Артистичний вісник” – „перший західноукраїнський мистецький журнал, в якому публікує низку статей теоретико- та історико-мистецького характеру („З малярської робітні”, „Нові напрямки у малярстві”, „Виставка українських артистів”, „Фотографія і штука малярства” та ін.) [21; 221].

Однак постійні зв'язки із представниками демократичних кіл як із Західної, так і зі Східної України були характерними для формування власного обличчя, ідейної основи поглядів більшості художників Галичини кінця XIX – першої третини XX століття (О.Кульчицької, М.Сосенка, М.Федюка, О.Новаківського). Адже за умов територіальної розірваності, політично і соціально упередженого ставлення кожної з іноземних влад до творців і популяризаторів вітчизняної культури, чи не єдиним способом духовного, ідеологічного єднання могло стати мистецтво.

Продовжуючи думку про діяльність І.Труша відзначимо, що його звернення і відтворення у картинах особливостей народного життя, мальовничих краєвидів підняли образотворче мистецтво до передових ідеалів доби. Навіть „кращі пейзажі Труша вражають драматизмом сприйняття природи, умінням відтворити в її образах хвилюючу музику душі” [21; 158]. Свідченням замилювання автора красою природи стали монументальні пейзажні полотна й цикли – „Захід сонця в лісі”, „Дніпро”, „Гагілки”, „Про самоту”, „Луги і поля”, „В обіймах лісу”, „Самітня сосна” тощо.

Однодумцем І.Труша став вже згадуваний Ю.Панькевич, творча спадщина якого також налічує значну кількість робіт, присвячених оспівуванню української природи. Як і І.Труш, митець надавав пейзажним полотнам філософського характеру, заповнюючи їх меланхолійним настроєм („Камінь Довбуша”, „Водопад у лісі”). Ідентичність їх поглядів втілювався, як відомо, і в активну громадсько-культурну діяльність, зокрема в межах згадуваного вже Товариства для розвою руської штуки.

Значну частину творчого життя присвятив відтворенню народних типів Я.Пстрак. Він „як ніхто інший з західноукраїнських митців зумів заглянути у внутрішній світ своїх персонажів, показати благородство душі людини-трудівника, висловити своє глибоке співчуття до її нелегкої долі” [21; 262]. До таких творів відносимо пейзажні роботи „Селянин”, „Лірник”, „Каменярь”, „Гуцул з люлькою”, „Дівчина з кошиком” тощо.

На ниві національного мистецтва продовжували працювати й відомі львівські митці О.Курилас („Портрет Т.Шевченка”, „У краківському сквері”, „Бідний хлопець”, „Семиківське побоїще”, „Зрив гранати в хаті”), А.Манастирський („Зима в Карпатах”, „Дорога в Карпатах”, „По діброві вітер віє”, етуди „Стара народна архітектура” тощо), М.Сосенко („Портрет бойкині”, „Автопортрет”, „Трембітарі”, „Музиканти”), роботи яких відзначалися різноманітністю прийомів і художніми пошуками.

Як майстер широкого діапазону відзначився О.Новаківський, серії творів якого насичені хвилюваннями автора за реалії соціокультурного життя під час Першої світової війни („Молох війни”). Окрім цього у художньому середовищі Галичини він визначився як найпринциповіший і найпоследовніший представник сецесії. Тому митець не стояв осторонь від новітніх художніх пошуків, що прищепився йому від вчителів – Я.Матейка, С.Виспянського та інших. Мистецьку зрілість О.Новаківського демонструють й роботи „Народне мистецтво”, „Наука”, „Народна пісня”. Народницькі погляди митця, в яких він стверджував, що у побуті та мистецтві українського села збереглися традиційні основи, у контексті яких зросло „крислате дерево загальнослов'янської культури” [21; 164].

Однією із багатогранних особистостей, котра залишила помітний слід у вітчизняній культурі не тільки як живописець, графік, майстер декоративного мистецтва, але й етнограф, дослідник пам'яток народної творчості, стала О.Кульчицька. У своїх живописних полотнах для висвітлення мистецького світогляду художниця використовувала розмаїту палітру виражальних засобів імпресіонізму та декоративного модерну. Особливо цікавими є її роботи, виконані напередодні Першої світової війни, адже створені в них образи людей з народу відзначаються безпосередністю, індивідуальністю та типовою для українців характерністю („Бабуса”, „Жнива”, серія портретів

тощо).

Декоративна тенденція модерну відбилася і в творчості П.Холодного, зокрема в його ескізах вітражів для Успенської церкви у Львові (1924 р.). У межах цього стилю розгорнулася й творчість М.Осінчука, який захоплювався стилізацією під старовинний іконопис та надавав перевагу орнаментальному началу у полотнах. Оригінальністю мистецького висвітлення задуму картин відзначилася творчість М.Водзицької. У перші десятиліття ХХ століття генерацію галицького образотворчого, зокрема графічного мистецтва поповнюють молоді майстри, представниці жіночого мистецького середовища – Я.Музика, Ю.Кратохвиля-Відимська, С.Гебус-Баранецька.

Важливе місце для збереження національних елементів у вітчизняній культурі залишили зразки книжкової та журнальної графіки, авторами яких стають П.Ковжун, М.Бутович, С.Гординський, О.Сорохтей, Н.Дровняк. Художню працю на теренах Галичини розвивали й представники об'єднання січових стрільців (Ю.Буцманюк, І.Іванець і вже згадуваний О.Курилас).

Творчість художників Галичини завдяки організації художніх виставок заявила про себе й за межами країни. Зокрема мистецьке життя краю репрезентували виставки О.Новаківського (1919-1921 роки) та проведені пізніше (у 1922-1926 роках) львівськими художниками аналогічні мистецькі заходи, де експонувалися твори членів ГДУМу, створеного 1922 року у Львові. Очолив гурток вже відомий на той час письменник, мистецтвознавець, автор численних праць з історії мистецтва Галичини („Галицьке малярство”, „Нарис історії українського мистецтва”) та низки монографій про творчість відомих галицьких митців – М.Голубець. Його багатоаспектну творчу діяльність ідейно підтримували такі майстри, як П.Холодний, П.Ковжун, В.Січинський, О.Мушинський. Саме цей мистецький осередок, завдяки організації виставок, піднесенню національного живопису, традиційної культури, значно пожвавив художнє життя краю та об'єднав навколо себе не тільки творчу інтелігенцію краю, але й з діаспори.

Суттєвим фактором, стимулюючим розвиток образотворчого мистецтва на Західній Україні, як свідчить А.Жаборюк, було заснування у 1913 році у Львові музею українського мистецтва, очоленого видатним вченим і громадським діячем І.Свенціцьким. Саме цей заклад згодом став не лише одним із найбільших сховищ національних мистецьких скарбів, а й осередком наукових досліджень в галузі образотворчого мистецтва [21; 221].

Важливий вплив на розвиток культурно-мистецького життя краю мала Асоціація Незалежних Українських митців (АНУМ), створена у Львові 1931 року, що піклувалася про стан духовного розвитку населення, організовувала низку збірних та індивідуальних виставок, на яких експонувалися твори не тільки галицьких митців, а й європейських майстрів. Завдяки роботі Асоціації широкий загал українського населення Галичини з 1932 до 1937 років знайомився із соціокультурною, духовною, художньо-естетичною проблематикою на шпальтах професійного часопису „Мистецтво”; культурно-мистецькі процеси висвітлювалися і в збірнику „Екслібрис”. Ще одним позитивним моментом роботи товариства стало видання монографічних досліджень, у центрі яких мистецька спадщина та культурно-громадська діяльність О.Кульчицької, Д.Андрієнка, М.Глушенка та інших.

Таким чином, образотворче мистецтво Галичини являло багатобарвну гаму тем, ідей, сюжетів, що ставали центральними у творчості низки митців, які виокремилися із творчого середовища краю не тільки завдяки художній індивідуальності, але й громадсько-культурній діяльності.

Підсумовуючи аналіз особливостей естетичного переосмислення національної традиції у музичному і образотворчому мистецтві Галичини кінця ХІХ – першої третини ХХ століття відзначимо, що:

– соціокультурна ситуація, що склалася у галицькому краї, активізувала творче середовище, сприяючи відродженню вітчизняних духовних традицій, формуванню національного професійного мистецтва, пробудженню національної свідомості українців Галичини;

– спільними рисами мистецької діяльності стали демократизація поглядів, популяризація вітчизняного музичного, театрального й образотворчого видів мистецтва, використання кращих

досягнень світової культурної практики з метою покращення соціокультурної ситуації в краї та ставлення українського населення до реалій доби;

– характерними ознаками світогляду творців художньої культури Галичини стали осмислення й репрезентація тієї позиції, що справжнє мистецтво твориться в епіцентрі нації. Адже митці завжди усвідомлювали себе часткою народу, культуру якого вони підтримують, творять і представляють;

– творча інтелігенція краю зберегла художні традиції, успадковані від попередніх поколінь, представивши у творах внутрішню свободу, індивідуальність поглядів, тенденцію до самовдосконалення – ті риси, що характеризують творця національного мистецтва. Осмислюючи усі форми буття, суспільної свідомості митці через творчу палітру прагнули показати в людині людське, продемонструвати той контекст доби, який би спонукав громадськість замислитися не тільки над щоденним життям, але й над близьким майбутнім, однак пам'ятаючи про історичне минуле народу.

Джерельні приписи

1. Баган О. Націоналізм та націоналістичний рух. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 189 с.
2. Бадзьо Ю. Національна ідея і національне питання. – К.: Смолоскип, 2000. – 205 с.
3. Бойко Ю. Ідеологія українського націоналізму // Націоналізм – основа справедливого світопорядку. – Львів: Видання Конгресу Українських Націоналістів, 1993. – С. 13-16.
4. Булка Ю. Музична культура Західної України // Історія української музики. – К., 1992. – Т. IV. – С. 545-589.
5. Виткалов В. Українська культура: сторінки історії ХХ століття: Монографія / Видання друге, уточнене і доповнене. – Рівне: Вертекс, 2004. – 640 с.
6. Голубець М. Виразник духу українського народу // Просвіта. – Львів, 1992. – Березень. – С. 15-31.
7. Голубець М. Мистецтво // Історія української культури / За заг. ред. І.Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 426 с.
8. Голубець М. Образотворче мистецтво // Історія української культури. – К.: Либідь, 1994. – С. 562.
9. Гордійчук М. Історія української музики. – К.: Наук. думка, 1992. – Т. 4.
10. Грицак Я. Молоді радикали в суспільно-політичному житті Галичини // Записки НТШ. – 1991. – Т. 222. – С. 71-111.
11. Грицак Я. Страсті по Львову // Критика. – 2002. – Ч. 7-8 (57-58). – С. 3-5.
12. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації. ХІХ-ХХ століття. – К.: Генеза, 1996. – 358 с.
13. Грицковян Я. До питання про „Молоду Музу” // Варшавські українознавчі записки. – Варшава, 1989. – Ч. 1. – С. 21-23.
14. Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. – Львів, 1997. – 426 с.
15. Гундорова Т. Франко – не Каменяр. – Мельборн: Ун-т ім. Монаша, 1996. – 326 с.
16. Гундорова Т. Реалізм і неоромантизм в українській літературі початку ХХ століття: Теоретико-методологічний аспект // Проблеми історії та теорії реалізму української літератури ХІХ – поч. ХХ ст. – К., 1991. – 251 с.
17. Гундорова Т., Шумило Н. Тенденції розвитку художнього мислення (початок ХХ століття) // Слово і час. – 1993. – № 1. – С. 58.
18. Гунчак Т. Україна: перша половина ХХ століття: Нариси політичної історії. – К.: Либідь, 1993. – 287 с.
19. Дзюба І. Що за обрієм? // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – К.: Наукова думка. – Вип. 1. – 1992. – С. 29.

20. Дзюба І. Концертно-хорове життя України 20-х – поч. 30-х рр. ХХ ст. – К., 1995. – 275 с.
21. Жаборюк А. Український живопис другої половини ХІХ – початку ХХ століття. – К., 1990. – 310 с.
22. Жижек С. Розбудова націоналістичного руху як фактор скріплення Української Держави // Націоналізм – основа справедливого світопорядку. – Львів: Видання Конгресу Українських Націоналістів, 1993. – С. 24-35.
23. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: Франківський період. – К.: Основи, 1993. – 196 с.
24. Загайкевич М. Іван Франко і українська музика. – К.: Наук. думка, 1992. – 118 с.
25. Загайкевич М. Людкевич С.П.: Нарис про життя і творчість. – К., 1957. – 154 с.
26. Іваницький А. Українська народна музична творчість: Посібник для вищих та середніх музичних навчальних закладів. – К.: Муз. Україна, 1990. – 333 с.
27. Ільницький М. Краси свічадо // Розсипані перли: Поети „Молодої Музи”. – К.: Дніпро, 1991. – С. 5-17.
28. Ільницький М. Західноукраїнська і емігрантська поезія 20-30-х років. – К.: Знання, 1992. – 48 с.
29. Ільницький М. Література українського відродження. – Львів, 1994. – 325 с.
30. Ільницький М. Від „Молодої Музи” до „Празької школи”. – Львів, 1997. – 132 с.
31. Ільницький М. Літературний Львів першої половини ХХ ст. // Львів. Історичні нариси. – Львів: Інститут українознавства НАН України, 1996. – 245 с.
32. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі ХІХ-ХХ ст.: Соціально-політичний портрет. – К.: Либідь, 1993. – 314 с.
33. Кияновська Л. Вплив австро-німецької культури на формування стилю Станіслава Людкевича // Українсько-німецькі зв'язки минулого і сьогодення (за матеріалами міжнародного симпозіуму). – К., 1998. – С. 67-77.
34. Кияновська Л. Стилєва еволюція галицької музичної культури ХІХ-ХХ ст. – Тернопіль: СМП „Астон”, 2000. – 339 с.
35. Корній Л. Історія української музики. – К.: Наукова думка, 1996. – Т. 1. – 314 с.
36. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст. / Пер. з англ. – К.: Основи, 1997. – 423 с.
37. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нарис суспільно-політичного руху (кін. ХІХ ст. – 1939р.). – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
38. Лисько З. Піонери музичного мистецтва в Галичині. – Львів. – Нью-Йорк, 1994. – 144с.
39. Лобановський Б.Б., Говдя П.І. Українське мистецтво другої половини ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Мистецтво, 1989. – 206 с.
40. Луцький О. Молода Муза // Остап Луцький і сучасники: Листи до О.Кобилянської й І.Франка та інші забуті сторінки. – Нью-Йорк-Торонто, 1994. – 427 с.
41. Маланюк Є. Думки про мистецтво // Слово і час. – 1993. – № 6.
42. Павлишин С. Василь Барвінський. – К.: Муз. Україна, 1990. – 121 с.
43. Павлишин С. Станіслав Людкевич. – К., 1974. – 54 с.
44. Попович М. Нарис історії культури України. – 2-е вид., випр. – К.: АртЕк, 2001. – 728 с.
45. Ріпко О. У пошуках страченого минулого: Ретроспектива мистецької культури Львова ХХ ст. – Львів: Каменяр, 1996. – 286 с.
46. Сливка Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920-1939). – К.: Наук. думка, 1985. – 382 с.
47. Сов'як Р. Остап Нижанківський. Нарис про життя і творчість. – Дрогобич, 1994. – С. 7.

48. Старух Т. Музичне мистецтво Львова. – Львів, 1997. – 253 с.
49. Сухий О. Національна ідея в програмах та діяльності українських політичних партій Галичини (кін. XIX-поч. XX ст.). – Львів: Каменяр, 1998. – 427 с.
50. Ткачук О. Художньо-естетична система творчості І.Франка. – Одеса, 1999. – 173 с.
51. Черепанин М. Музична культура Галичини (друга половина XIX – перша третина XX століття). – К.: Вежа, 1997. – 384 с.
52. Чоповський В. Українська інтелігенція в національно-визвольному русі на Західній Україні (1918-1939). – Львів, 1993. – 273 с.
53. Швагуляк М. Штрихи до політичного портрета Львова (др. пол. XIX – поч. XX ст.) // Lwow: miasto spoleczenstwo – kultura. – Krakow: Wydawnictwo Naukowe WSP. – 1998. – Том II.
54. Штундер З. Станіслав Людкевич. Життя і творчість. Т.1. (1879-1939). – Львів: ПП „БІНАР-2000”, 2005. – 634 с.

Резюме

Аналізуються зразки образотворчого мистецтва Галичини кінця XIX – першої третини XX століття, їх стильові особливості та естетичне переосмислення художниками фольклорних джерел, осмислюється загальний рівень культурного життя українців Галичини, роль мистецької інтелігенції у формуванні національної свідомості етносу, збереженні його духовної скарбниці.

Summary

The samples of the fine arts of Galychyna end of XIX – first thirds XX centuries are analyzed in this article, their special features and aesthetical comprehension by artists of folklore sources.

This article comprehends the general level of a cultural life of Ukrainians in Galychyna, a role of artistic intelligensy in formation of national consciousness of ethnos preservation of its spiritual treasury.

УДК 7.036(477)

Я.О. Кравченко

ШКОЛА МИХАЙЛА БОЙЧУКА – ВІД „НЕОВІЗАНТИЗМУ” ДО „УКРАЇНСЬКОГО МОНУМЕНТАЛІЗМУ” (1910-1937 РР.)

Школа українських монументалістів – явище рівня світової культури, створена в грудні 1917 року багаторічною працею Михайла Бойчука, 1937 року перестала існувати [1]. Спочатку жартівлива, але з виразним розумінням значущості явища, аж ніяк не образлива назва художників групи – „бойчукісти”, набула зловісного характеру в критичних виступах та публікаціях радянської преси, закріпилась за ними вже як вияв зневаги і образи, визначення небезпечної приналежності до формалістів-модерністів, тавро, яке перетворило їх із „товаришів по праці” на „товаришів по нещастю”. Їхня мистецька доля складалась не так, як уявляв собі Учитель, як мріяли вони самі.

А починалось все романтично – попереду було ціле життя. Молодий художник – вихідець із Тернопільщини – Михайло Бойчук (1882-1937рр.) – учень Ю.Панькевича у Львові, Л.Вичулковського у Краківській Академії Мистецтв (1899-1905 рр.), стипендіат А.Шептицького в Мюнхенській Академії, врешті-решт добирається до європейської мистецької Мекки – Франції. „Нині я ступив на паризьку землю...”, – починається лист молодого адепта до митрополита, датований 13 квітня 1907 року [2; 18].

Саме в цей час до Парижу прибуває „перша хвиля” російського та українського „мистецького десанту”, які беруть участь в експозиції виставки, організованої С.Дягілєвим, „з ретроспекцією від ікони до пластичних експериментів М.Ларіонова, Н.Гончарової та О.Архипенка” [3; 52].

ЗМІСТ

В.Г. Виткалов. Вітчизняне мистецтво в добу глобалізаційних змін	3
--	---

Розділ I. ІСТОРИКО-МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА УКРАЇНИ

В.О. Снитіна. Розвиток духовної музичної культури в контексті українського ренесансного гуманізму	6
З.Г. Ядловська. Скрипка в музичному побуті українців XVIII – початку XIX століття	10
Л.Л. Процик. Український театр 20-х років XX століття в структурі ідейно-політичних процесів.....	15
Л.В. Крайлюк. Полістилізм прикладної графіки Ніла Хасевича: особливості прояву у 30-х роках XX століття.....	20
І.Ю. Прокончук. Кубофутуристичний портрет в українському мистецтві першої третини XX століття	29
О.В. Граб. Естетичне переосмислення фольклорних джерел в образотворчій спадщині Галичини кінця XIX – першої третини XX століття	34
Я.О. Кравченко. Школа Михайла Бойчука – від „неовізантизму” до „українського монументалізму” (1910-1937 рр.)	41
Л.Н. Ікітян. Творчість Леоніда Андреева в контексті культурно-мистецьких реалій сьогодення.....	46
Л. Мандзюк. Жіноче тріо бандуристок як національно-мистецький феномен	50
М.П. Мозговий. Історіографія проблем розвитку української пісенної естради.....	54
Л.О. Карпова. Мистецтво в просторі вільного часу	59
Г.В. Карась. Роль молодіжних організацій західної діаспори у збереженні національної музичної культури: історико-культурний контекст	64
С.В. Виткалов, О.В. Граб. Кіномистецтво та художнє фото сучасної Рівненщини: погляд на проблему крізь призму періодичної преси.....	70

Розділ II. ТЕОРЕТИКО-МИСТЕЦЬКІ АСПЕКТИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Д.М. Шевчук. Проблеми культурної ідентичності в Україні й культурний проект Європи.....	76
К.С. Шевчук. Гіперреальність або вплив мас-медіа на зміни у культурі постмодерного суспільства	80
О.Є. Гнатишин. Філософсько-музичні підходи українських музикознавців до формування концепції рецептивної естетики	88
О.М. Ущанівська. Втілення ідей нової релігійності у творчості молодих українських композиторів (на прикладі „Requiem-quartet” Є.Петриченка).....	93
Н.О. Цейко. Солоспіви Віктора Герасимчука на вірші Лесі Українки з циклу „Хвилини”: проблема музично-поетичного діалогу	99
О.І. Трофимчук. Варіаційні форми в обробках народної музики.....	106
О.І. Коменда. Жанрово-стилістичний дискурс „Двох хорів rustico” Віктора Тиможинського.....	115
В.Охманюк. Етнокультурний код балад черкаської Звенигородщини (за матеріалами експедицій О.Ошуркевича)	133
С.В. Горбач. Трагізм образу козака в оригінальних хорових творах Б.Лятошинського	143
І.Л. Бермес. Хоровий спів як виховний засіб: теоретичний аспект	148

<i>Т.С. Павлюк.</i> Бальний танець у контексті хореографічного мистецтва	154
<i>С.Г. Дункевич.</i> Стилiстичнi характеристики української сценічної хореографії	159
<i>Д.П. Бернадська.</i> Особливості прояву постмодернізму в сучасній хореографії.....	164
<i>А.А. Солов'яненко.</i> Естетика оперної режисури	168
<i>С.В. Оборська.</i> Художній смак у дизайні як міра естетичної культури.....	173
<i>О.В. Коновалова.</i> Антропоморфні мотиви в народній орнаментіці Поділля: питання іконографії і символіки.....	177

Розділ III. РЕЦЕНЗІЇ, ОГЛЯДИ, ПОВІДОМЛЕННЯ

<i>Л.К. Костюк.</i> Георгій Петрович Косміаді: життя та особливості художньої системи.....	184
<i>Відомості про авторів</i>	190